

Prekenverkstedet

Den Norske Israelsmisjon

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Bots- og bønnedag – 25.oktober 2015

Prekentekest: Luk.18,9-14

Lesetekst I: Jesaja 59, 1-4

Lesetekst II: 1 Joh 1,8–2,2

Troverdig, åpen og inkluderende

Refleksjoner fra teksten

Dette er en tekst som jeg møter med en viss ambivalens. På den ene siden er dette en tekst som går helt inn til kjernen i min tro, og kjernen i hvorfor jeg i min ungdomstid valgte å tro på og følge Jesus. I konfirmasjonsundervisningen hadde vi lært om de 10 bud, og om hvor radikale de faktisk er. Jeg innså, etter at vi hadde gått gjennom alle 10, at jeg trengte Guds tilgivelse, jeg trengte en frelser. Og den tilgivelsen, den frelseren fant jeg i Jesus. Helt siden den gangen har det å bekjenne min synd og erfare Guds tilgivelse, vært en sentral del av mitt trosliv og min Gudsrelasjon.

Konkret eksempel

Fortellingen om tolleren er så konkret, så klar og tydelig: Han erfarer og bekjenner at han er en synder. Han ber Gud om tilgivelse. Og han mottar Guds tilgivelse. Han går hjem, rettferdig for Gud. Trygve Bjerkreims nydelige salme *Takk at du tok mine byrder* (nr 381 i den nye Salmeboken) har betydd mye for meg, den beskriver denne helt sentrale tematikken i vår tro på en enkel og konkret måte, slik som også dagens tekst gjør. Kanskje denne søndagen er en god anledning til å holde frem dette motivet klart og tydelig, enkelt og konkret, for menigheten.

«Syndenød» og Jantelov

Men så er det en annen side ved denne teksten, og endog ved denne delen av teksten som handler om tolleren, som er mer utfordrende å forholde seg til. I deler av min ungdomstid hørte jeg til i kristne miljøer der man fokuserte sterkt på det man kalte syndenød. Syndenøden var å betrakte som et ideal for den kristne. Noe den kristne skulle kjenne på store deler av tiden. Forkynnelsen ble lagt opp ut fra det samme skjemaet gang på gang: En stor del av talen/prekenen ble brukt på å fortelle oss hvor dyp og mørk syndens avgrunn i oss var. Og så, mot slutten av talen ble frelsen i Kristus utlagt, og en oppfordring til oss om å «klamre oss til korset».

Selvfølgelig er dette et motiv som er en del av det bibelske vitnesbyrdet. I oss selv er vi syndere på vei mot en evig fortapelse. Bare ved Jesu død for våre synder på korset blir vi frelst. Men når dette skjemaet ble skissert gang på gang, så ble det for mange av oss en overfokusering på hvor syndige og uverdige vi er, og en underfokusering på hvor verdifulle og høyt elsket av Gud vi er (som er et like sentral motiv i Bibelen).

Hvis man til dette legger til at janteloven er så utbredt i vår norske kultur, og passer så alt for godt til dette skjemaet, så får man en slags kristelig variant av janteloven, som nesten er å betrakte som lovisk: Du skal prestere å se på deg selv som uverdige, tvers gjennom syndig og evig fortapt. Hvis du presterer det, så gjør du deg fortjent til å klamre deg til korset. Men bli ikke for trygg og selvsikker der på frelsesgrunnen. Kommer du på møte i morgen kveld også, så skal du gjennom det samme

skjemaet igjen.

Sunn balanse

Hvorfor trekker jeg inn dette perspektivet, erfaringen med «svovelforkynnelsen» fra min ungdomstid, i denne tekstgjennomgangen? Fordi det kan tenkes at det vil være tilhørere i prekenen denne bots- og bededagen som har gjort noen av de samme erfaringene i møte med visse former for kristendom i deres fortid. Og kanskje noe av dette klinger med hos dem når de hører denne teksten (for ikke å snakke om Jesaja-teksten som er lesetekst), og når de hører vår preken.

Derfor utfordres vi til å finne en sunn balanse når vi kontrasterer fariseeren og tolleren i vår utleggelse.

Noe av denne sunne balansen mener jeg å finne i hvor enkelt og jordnært Jesus forteller om tolleren. Fariseeren lirer av seg en lang remse om sin egen fortrefelighet, det virker nærmest som han har en brainstorm der foran Gud, der han strever etter å finne flest mulig gode grunner til å påberope seg Guds anerkjennelse.

Tolleren derimot sier fem små ord: «Gud, vær meg synder nådig». Han kommer ikke med en lang remse av synder som han må bekjenne. Han støvsuger ikke hjernen sin for å sikre seg at han får ramset opp alt han må bekjenne. Han driver ikke en lang og omstendelig selvransakelse av den typen vi ble formant til i min ungdomstid. Det er en enkel, konkret og ikke minst helt ekte og ærlig erkjennelse av at han er en synder som trenger Guds tilgivelse. Det er ingenting lovisk ved dette, det er tvert imot frigjørende, evangelisk og livgivende. Han gikk hjem rettferdig for Gud.

Frigjørende

Et annet viktig perspektiv som er med på å gjøre dette til en frigjørende tekst og preken, er at fortellingen om tolleren er en sterk og klar kjærlighetserklæring fra Gud. Når vi vet hvor forhatte (kanskje med god grunn) tollerne var i den konteksten Jesus underviser, så er det en radikal tanke at det nettopp er en toller som så enkelt og konkret blir mottager av selve kjernen i Guds kjærlighet til menneskene: At Han tilgir vår synd. Til tross for den prisen Han må betale for å tilgi vår synd. Hans eneste Sønn må dø.

Den samme radikale kjærligheten som blir denne tolleren til del, blir også oss til del. Budskapet om tilgivelse er nettopp det motsatte av janteloven. Janteloven sier: Du skal ikke tro at du er noe. Evangeliet sier: Du er så mye, så verdifull, at Gud ofret sin Sønn for at du skulle få tilgivelse og evig liv. Leseteksten fra 1.Johannesbrev er med og understreker dette poenget, selv om den også er direkte og utfordrende om vår syndige natur.

Våre terskler

Men så er det et annet motiv som også er viktig i denne teksten, og som danner utgangspunktet for at Jesus forteller denne lignelsen. Den religiøse eller åndelige selvgodheten, kombinert med forakt for dem man mener ikke strekker til i samme grad. Her får vi en mulighet til å sette fingeren på en stor utfordring for mange menigheter.

En viktig oppgave for kirken er å bygge kjærlighetsfylte, disippelgjørende og misjonale menighetsfellesskap. Men en annen viktig oppgave, som relaterer seg både til kirkens misjonale identitet, og dessuten (i hvert fall for Den norske kirkes del) til ambisjonen om å være en folkekirke i ordets beste forstand, handler om at folk flest i lokalsamfunnet skal oppleve kirken/ menigheten som sin, at de har en tilhørighet der, eller i det minste at terskelen er lav for dem hvis de ønsker å ha en tilhørighet der. Dette kan definitivt gå hånd i hånd med å bygge robuste og bibelske «kjernemenighets»-fellesskap.

Men det krever en viss balansekunst. For hvis man kommer så langt at store deler av menighetsfolket lever fromme, gudfryktige liv i tydelig etterfølgelse av Jesus, så kan det for folk flest i lokalsamfunnet oppleves som en prestasjon som de ikke kan komme i nærheten av, og da kan de fort tenke at de vel aldri kan kalle seg kristne? Et viktig virkemiddel for å unngå denne grøften, er at menighetsfolket ikke opplever seg selv som bedre mennesker enn de som ikke trør ned kirkedørene.

Og denne teksten er en utmerket anledning til å sette fokus på dette. Folk flest i lokalsamfunnet må ikke få anledning til å tenke slik at det aktive menighetsfolket, de bevisste kristne, kjernemenigheten, eller hva man nå velger å kalle dem, er som fariseeren i Jesu lignelse, eller som

dem han henvender seg til med denne lignelsen.

Vi er alle som tolleren. Vi må både erkjenne det selv, og dessuten våge å vise det utad. Bare slik kan vi både være en troverdig misjonar menighet, og en åpen og inkluderende folkekirke, i vårt lokalsamfunn.

Günther Theiss

Misjonsrådgiver, Stavanger bispedømme.

gt824@kirken.no